УДК 336.11.

Коваль В. М.[1], Ульянова К.Р. [2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр.УФКС-310 НУ «Запорізька політехніка

ПОНЯТТЯ СПРАВЕДЛИВОСТІ У ДІАЛОЗІ ПЛАТОНА «ДЕРЖАВА»

Гроші настільки міцно увійшли до нашого життя, що ми не бачимо в них нічого незвичайного, хоча це один з найчудовіших винаходів людства: не являючи собою якої-небудь значимої цінності, вони є виміром вартості усіх оточуючих нас речей. Взагалі появі грошей передувала епоха товарного, або бартерного обміну.

Визначальною передумовою становлення грошових відносин були поглиблення суспільного розподілу праці, багаторівнева спеціалізація виробництва та суспільної діяльності людини. Водночас, грошовий обмін не є лише результатом, а й важливим чинником всебічного розвитку і поглиблення суспільного розподілу праці та її спеціалізації. Як правило, це був товар найбільшого попиту і водночас найцінніший для певного ринку. Його будь-коли можна було обміняти на іншу споживчу вартість: худобу, хутро, тютюн, рибу, оливкову олію, різні метали і т.д. Вдосконалення та розширення економічних зв’язків привело до необхідності використання нових грошей, які мали б високу та незмінну вартість, обмежену у порівнянні з іншими товарами споживчу вартість та такі властивості: довговічність, портативність, легку подільність, однорідність, загальне визнання. Усім цим вимогам відповідали лише метали.

Спочатку металеві гроші виглядали як безформні злитки, потім як різноманітні фігурки: мініатюрні ножі, дзвіночки, прутки, рибки, стріли тощо. З розвитком держави розвивалися і податки, адже вони є платою суспільства за виконання державою її функцій. У стародавніх суспільствах існували такі види податків: майновий, податок на іноземців, податок з рабів, експортні та імпортні мита, ринкові збори (Стародавня Греція); податки на продаж, купівлю, договори та комерційні угоди, подушний податок на чоловіків, натуральний податок на землю, що належала державі (Стародавній

Єгипет). Так як головною причиною виникнення податків,а потім і грошей була Держава, пропоную розглянути на прикладі Платона і його твору «Держава», які в нього були погляди на цей рахунок.

Питання про облаштування суспільства, влади над ним, системи вироблення духовних цінностей є центром, до якого все інше лише додається та на прикладі якого ілюструються різноманітні складові вчення Платона. Пізнання ідей блага та краси потрібне для управління державою. Вчення про безсмертя душі та про посмертну подяку сприяє виробленню необхідних духовних якостей у керівників держави. Справедливість має бути покладена в основу організації держави. У соціальному проєкті Платон викладає вчення про можливі форми державного устрою, яких нараховує п’ять, і про корельовані з ними душевні людські якості та вироблені духовні цінності. Усі сучасні йому держави античний мислитель поділяє на чотири порочних типи. У них панує ворожнеча, розбрат, свавілля, прагнення до збагачення.

П’ята форма державного устрою згідно з Платоном – досконала держава. Основоположна її якість, головна духовна цінність – справедливість. Завдяки справедливості держава стає причетною до доброчесності. На питання про те, що таке справедливість у державі, Платон пише: «Ми ще спочатку, коли засновували державу, встановили, що робити це потрібно неодмінно в ім’я цілого. Так ось, це ціле і є справедливість або якийсь її різновид. Ми встановили та потім весь час повторювали, якщо ти пам’ятаєш, що кожна окрема людина повинна займатися чим-небудь одним із того, що треба в державі, та притому якраз тим, до чого вона за своїми природними завдатками більш всього здатна». Платон розділив населення свого соціального проєкту на три групи: філософів; вартових порядку або воїнів; ремісників і землеробів. Діти ремісників і землеробів ніколи не зможуть належати іншій групі. Діти вартових, як правило, наслідують зайняття батьків, але якщо вони проявляють погані схильності, то з них роблять ремісників або селян. Кількість філософів поповнюється за рахунок кращих із вартових. Платон уважає, що життя держави та охорона закону, життя філософів і полісних вартових визначається законами, тому всі його думки присвячені життю тих соціальних груп, які створюють порядок.

Судячи з цього можемо зробити висновок, що у діалозі «Держава», вченні про суспільство та владу, розроблено теорію «ідей». Воно несе на собі відбиток знання належного, тісно пов’язаного з категорією «справедливість». За Платоном, всі наявні держави належать до негативного типу, він каже: «Якою б не була держава, в ній завжди є дві держави, ворожі одна одній: одна – держава багатих, інша – бідних». У діалозі «Держава» Платон розглянув детальні складові ідеального державного устрою. Серед них – про усунення багатства та бідності, необхідність правильного виховання, значення законів, доброчесності ідеальної держави, про місце кожної людини в державі залежно від якостей її душі – природне право людини.

Головною думкою Платона було те, що саме філософи повинні бути правителями в ідеальній державі. Певна частка людей у державі повинна забезпечувати охорону, у таких людей найбільш розвинена «частина душі», яка придатна для того, щоб примушувати інших дотримуватися порядку в державі. У полісній державі особливо необхідні працівники – селяни та раби, які призначені лише для підтримки господарства, оскільки у них найкраще розвинена «тваринна душа». Отже, Платон виправдовував рабство в ідеальній державі. На мою думку, античного мислителя надзвичайно цікавило питання про те, яким повинен бути досконалий державний устрій, яка повинна бути досконала система та хто, чим має займатись.

Отже, як підсумок всього мого сказаного, можу сказати, що будучи тісно пов’язаними між собою, фінанси й гроші не можуть існувати одне без одного. Тому часто вживається таке визначення, як фінансово-грошові відносини, що має певний сенс, адже не можна досягти поліпшення фінансового становища, не налагодивши нормального грошового обігу в державі. Фінанси виникли як реакція на реальні потреби суб’єктів суспільного життя.